

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลของการใช้หนังสือนิทาน “จ๊ะเอ๋” ที่มีต่อพัฒนาการของบุตรก่อนวัยเรียนและความสัมพันธ์ในครอบครัวในบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. หนังสือนิทานสำหรับเด็ก
2. แนวคิดครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัวมุสลิม
3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาบุตร
4. แนวคิดกิจกรรมการเล่นของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาบุตร
5. แนวคิดพัฒนาการของบุตรก่อนวัยเรียน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หนังสือนิทานภาพประกอบสำหรับเด็ก

หนังสือนิทานถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญประเภทหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเรียนรู้ ด้านสมอง ด้านอารมณ์ ด้านพฤติกรรม ด้านความสัมพันธ์ เป็นต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gilkerson, Richards, & Topping, 2017; Huang, 2019; Mol, Bus, De Jong, & Smeets, 2008; ปวีณา ศรีวิวัฒน์ อุดมศักดิ์ สาริบุตร และจตุรงค์ เลาะห์เพ็ญศรี, 2555; สุดใจ พรหมเกิด, 2553) หนังสือนิทานสำหรับเด็กนั้นมีหลายประเภท เช่น หนังสือภาพประกอบวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง บทปเลอบเด็กและบทเด็กเล่น หนังสือนิทาน นวนิยายสำหรับเด็ก หนังสือการ์ตูนสำหรับเด็ก เป็นต้น (เยาลักษณ์ สุวรรณแข, 2546; วิภาดา โทณสูงเนิน, 2554) สำหรับหนังสือภาพประกอบ ซึ่งเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมจากครูและผู้ปกครองเพื่อใช้ในการพัฒนาเด็กนั้น หมายถึง หนังสือที่มีภาพประกอบหนังสือนิทานสำหรับเด็ก มีลักษณะเป็นภาพหรือส่วนประกอบเนื้อหาที่เป็นภาพวาด ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ (Visual image) เมื่อได้อ่านเนื้อหาแล้วภาพประกอบหนังสือช่วยอธิบายให้เรื่องนั้นชัดเจนยิ่งขึ้น (ปวีณา ศรีวิวัฒน์ อุดมศักดิ์ สาริบุตร และจตุรงค์ เลาะห์เพ็ญศรี, 2555)

สมาคมไทสร้างสรรค์ (2556) ระบุว่าหนังสือภาพจะประกอบด้วยภาพในสัดส่วนที่มากกว่าตัวหนังสือเหมือนหนังสือทั่วไป ในหนึ่งหน้ากระดาษอาจมีภาพอยู่เต็มหน้ามากถึงร้อยละ 70 เพื่อให้เหมาะกับการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งหนังสือภาพอาจมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น นิทาน หนังสือเพิ่มความรุ้ คณิตศาสตร์ ภาษา เป็นต้น สำหรับรูปแบบของหนังสือภาพไม่จำเป็นต้องมีสีสันสดใส ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของหนังสือและเป้าหมายในการอ่านของเด็ก เช่น หากเนื้อเรื่องมีบรรยากาศที่ อ่อนโยน

นุ่มนวล มีการบรรยายถึงอากาศยามเช้ายามเย็นหรือตอนค่ำก่อนเข้านอน ก็ควรมีภาพที่ใช้สีอบอุ่น และดูนุ่มนวลเข้ากัน ไม่ควรใช้ภาพวาดที่มีสีสันฉูดฉาด ในขณะที่ บางเล่มอาจจะมีสีสันสดใส หรือที่บิทม เช่นนั้นก็จะเข้ากันกับเนื้อเรื่องประเภทเรื่องราวที่เจิดจรัสเรืองหรือน่าตื่นเต้น ลึกกลับตามลำดับ

2.2 แนวคิดครอบครัวและความสัมพันธ์ในครอบครัวมุสลิม

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์ของกลุ่มคนอาจโดยสายเลือด การแต่งงานหรือการรับเลี้ยง อาจมีความหมายในลักษณะผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ซึ่งปัจจุบันครอบครัวมีหลายรูปแบบซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของสังคม (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2554) เบอร์เกส (Burgess) กับล็อกค์ (Lock) กล่าวว่าครอบครัว หมายถึง บุคคลที่มา รวมกันโดยการสมรส หรือผูกพันกันทางสายโลหิตหรือการมีบุตรบุญธรรม สมาชิกครอบครัวนี้อยู่ รวมกันในครัวเรือนเดียวกัน หรือบางครั้งก็แยกกันอยู่ต่างหาก โดยมีการโต้ตอบระหว่างบุคคล หรือมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น การพูดคุย การดูแลเอาใจใส่ การสั่งสอน การแสดงความรักระหว่างกัน เป็นต้น และถ่ายทอดวิชาวัฒนธรรมระหว่างสมาชิกในครอบครัว (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2553) สำหรับ หน้าที่ของครอบครัวในการเลี้ยงดูนั้น รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูบุตร มีนักวิชาการจากทั้งในและ ต่างประเทศได้ทำการศึกษาและวิจัยเป็นจำนวนมาก โดยมีการนิยามหรือการเลือกใช้คำในการ เรียกประเภทที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการเลือกใช้รูปแบบของผู้ศึกษาว่าต้องการศึกษาในบริบทใด

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และปราณี สุทธิสุคนธ์ (2550) ได้เขียนบทความเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตร และได้อ้างอิงถึงการศึกษาของ ทิศนา แคมมณี และคณะ (2535) กล่าวว่าไว้ว่า จากการศึกษาเชิง มานุษยวิทยาเรื่องการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามวิถีชีวิตไทย พบว่าสามารถประมวลได้ 10 รูปแบบ คือ 1) การให้อิสระเชิงควบคุม หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่ผู้ใหญ่ให้อิสระแก่บุตร ในการตัดสินใจเรื่อง ต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเอง ในขณะที่ผู้ใหญ่จะคอยควบคุมดูแลอยู่ห่างๆ 2) การควบคุมเชิงละเลย คือ การ ที่ผู้ใหญ่จะคอยควบคุมโดยให้บุตรอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่เสมอ แต่ไม่ได้เป็นการควบคุมตลอดทุกอย่าง 3) การยอมรับแบบไม่แสดงออกอย่างชัดเจนทางพฤติกรรมคือ เนื่องมาจากการที่บุตรโตขึ้น การแสดง ความรักและการยอมรับก็จะถูกเปลี่ยนจากการสัมผัสทางกาย มาเป็นการแสดงออกทางวาจา และ การกระทำ 4) การเป็นแบบอย่าง คือ การที่บุตรเรียนรู้จากการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ 5) การให้บุตรสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและร่วมสถานการณ์ แล้วเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ 6) การใช้พฤติกรรมทางวาจาอย่างมากและแสดงเหตุผลน้อย 7) การใช้อำนาจในการอบรมเลี้ยงดู 8) การไม่คงเส้นคงวา ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของผู้ใหญ่ 9) การมีผู้ดูแลบุตรหลายคน และ 10) พ่อแม่ ตอบสนองความต้องการของบุตรที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย วุฒิภาวะ และเพศ ในขณะที่นักจิตวิทยา ชาวอเมริกันชื่อว่า เดียนา บุมริน (Diana Baumrind, 1971) ได้จัดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ (Authoritative Parenting Style) คือ

การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาสนับสนุนให้บุตรมีพัฒนาการตามวุฒิภาวะของบุตร โดยที่บิดามารดาจะอนุญาตให้บุตรมีอิสระตามควรแก่วุฒิภาวะ แต่ในขณะเดียวกันจะกำหนดขอบเขตพฤติกรรมของบุตรและให้บุตรเชื่อฟังและปฏิบัติตาม 2) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม (Authoritarian Parenting Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดามีความเข้มงวดเรียกร้องสูง แต่ไม่ตอบสนองความต้องการของบุตรโดยสิ้นเชิง 3) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบตามใจ (Permissive Parenting-Style) คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาปล่อยให้บุตรทำอะไรต่าง ๆ ตามการตัดสินใจของบุตรโดยไม่มีการกำหนดขอบเขต ต่อมา Maccoby and Martin (1983) ได้เพิ่มเติมรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู แบบที่ 4 คือ 4) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง (Uninvolved Parenting Style) เป็นการอบรมเลี้ยงดูที่บิดามารดาไม่ให้ความสนใจหรือตอบสนองความต้องการของบุตร (ศุภยา จิตตะยโสธร, 2552)

ตามทัศนะของอิสลามสถาบันครอบครัวถือว่าสำคัญอย่างมากในฐานะที่เป็นหน่วยของสังคมและอิสลามได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวไว้อย่างชัดเจน โดยหน้าที่ที่สำคัญสำหรับบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรถือเป็นการบังคับในศาสนา ซึ่งทั้งพ่อและแม่ต้องร่วมกันรับผิดชอบดูแลพัฒนาการของบุตรในทุก ๆ ด้าน ทั้งร่างกาย สติปัญญา และ (อับลลอฮฺ นาซิหฺ อุลวาน, 2553) มัสลิน มาหะมะ (2559) กล่าวว่า ครอบครัวประกอบด้วยสามี ภรรยาและลูก โดยคำสั่งของอิสลามเกี่ยวกับครอบครัวมีความชัดเจน โดยมอบหมายให้ผู้ชายเป็นผู้รับผิดชอบในการทำงานและ จัดหาสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้แก่ภรรยาและลูก และต้องคุ้มครองคนในครอบครัวให้พ้นจากความชั่วช้าเลวทรามต่าง ๆ ส่วนผู้หญิงได้กำหนดหน้าที่สำหรับการดูแลบ้าน อบรมและเลี้ยงดูลูก จัดหาความสะดวกสบายและความพึงพอใจให้แก่สามีและลูก หน้าที่ของลูกคือการเคารพและเชื่อฟังพ่อแม่ และเมื่อเติบโตแล้วจะต้องรับใช้พ่อแม่และจัดหาสิ่งจำเป็นให้แก่ท่านทั้งสอง

อาหมัด อัลฟารีดี (2552) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวจากแบบอย่างท่านศาสนทูตมุฮัมมัด (ศ็อลฯ) 5 ด้าน คือ 1) ด้านหลักศรัทธา ครอบครัวมุสลิมต้องมีความภูมิใจที่มีศาสนาอันสูงส่ง การยึดมั่นแบบอย่างของท่านศาสนทูตมุฮัมมัดหรือรอซูล การไม่ตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ การไม่มีคุณลักษณะของผู้ที่กั๊กกอกในศาสนา การแสวงหาความรักของอัลลอฮฺด้วยความอดทนและรำลึกถึงความตายอยู่เสมอ 2) ด้านกระบวนการภายในครอบครัว ครอบครัวมุสลิมต้องตักเตือนซึ่งกันและกัน เรียนและสอนอัลกุรอาน ให้สละมกันและกัน ปกปิดสิ่งที่น่าอับอายของครอบครัว รับผิดชอบในหน้าที่ รักษาจริยธรรมคุณธรรมภายในบ้าน หมั่นขออุมมฺ และต้องไม่ประมาทและคำนึงถึงความปลอดภัยในบ้าน 3) ด้านคุณลักษณะของครอบครัว ครอบครัวมุสลิมต้องมองโลกในแง่ดีเสมอ มีจริยธรรมที่งดงามที่สุด สุภาพ อ่อนโยน นุ่มนวล รู้ว่าการอดทนคือความสำเร็จ สามัคคีกันพอเพียง รู้จักความร่ำรวยที่แท้จริง ซื่อสัตย์ สุจริต และต้องไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น 4) ด้านบทบาทของสามีและภรรยา สามีต้องเป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุด สามีต้องช่วยเหลืองานของภรรยา และจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดู ภรรยาต้องศอลิหะฮฺ (เป็นคนดี) ภรรยาต้องคอยช่วยเหลือสามีในเรื่องอาคิเราะฮฺ (โลกหน้า)

ภรรยาต้องรักดีต่ออัลลอฮ์ ไม่หย่าบคายและเชื่อฟังสามี 5) ด้านสังคม ครอบครัวมุสลิมต้องรู้จักให้เกียรติแก่ผู้มาเยือน ครอบครัวมุสลิมต้องเป็นผู้สร้างคุณประโยชน์ให้มากที่สุด มีเมตตาต่อมนุษย์ เอาใจใส่กับเพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์กับเครือญาติ เป็นผู้ชี้้นำทำความดีให้แก่สังคม และไม่เป็นผู้บ่อนทำลายตัวเองและคนอื่น

2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาบุตร

ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นมีหลากหลายรูปแบบและระดับ โดยไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว (Gestwicki, 2009) ขึ้นอยู่กับพื้นที่และบริบทของการเรียนรู้ และเป้าหมายในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง แพทริคาคู (Patrikakou, 2008) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาบุตรจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของบุตร โทรทแมน (Trotman, 2001) อธิบายว่าเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผลลัพธ์ของผู้เรียน สอดคล้องกับโครงการวิจัยครอบครัวของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (The Harvard Family Research Project) และเอพสทิน ที่ได้นิยามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในลักษณะความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน และชุมชน ในการสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตร คำว่าผู้ปกครองในที่นี้ครอบคลุมสมาชิกนอกเหนือจากพ่อแม่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ปกครองคนอื่น ๆ เป็นต้น โดยสมาชิกในครอบครัวจะต้องร่วมกันส่งเสริมการเรียนรู้และความเป็นอยู่ที่ดีของบุตร (Epstein, 1992; The Office of First Lady of the State of Tennessee, 2012)

จากการศึกษาและวิจัยที่ผ่านมาได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของบุตรหลายด้านทั้งในด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา และการปฏิบัติ โดยในด้านสังคมวิทยาเป็นการพัฒนาบุตรให้สามารถพัฒนาอัตลักษณ์และความมั่นใจในตนเอง เมื่อเขาต้องเข้าไปอยู่ในสังคม และการสร้างความพึงพอใจในตน เมื่อเขาไม่ได้อยู่กับครอบครัว การมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดของผู้ปกครองกับผู้ดูแลบุตร ยังช่วยให้บุตรประสบความสำเร็จในการเข้าสังคม โดยไม่มีข้อจำกัดในด้านพื้นฐานของครอบครัว เช่น ขนาดของครอบครัว ระดับการศึกษาหรือสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครอง เป็นต้น และในระยะยาวบุตรจะตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตในทางบวกที่สอดคล้องกับศักยภาพของตน อันจะส่งผลที่ดีต่อสังคมโดยรวม ในด้านจิตวิทยาเมื่อผู้ปกครองและผู้ดูแลบุตรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดบนฐานของความเคารพซึ่งกันและกัน และด้วยกระบวนการความร่วมมือที่สร้างสรรค์จะส่งผลให้บุตรมีทัศนคติเชิงบวกต่อบรรยากาศที่อาศัยอยู่และการเรียนรู้ที่ดีภายในตัว บุตรจะสามารถพัฒนาทักษะสังคมขั้นสูง และสามารถจัดการและควบคุมตนเองทั้งในบ้านและนอกบ้านที่มีสิ่งแวดล้อมต่างกัน ผลบวกคือการสร้างสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกคนและสถานการณ์ (Barnardos' National Children's Resource Centre, 2006) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองไม่ได้ส่งผลต่อการเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าโรงเรียน ความสำเร็จในการเรียน ทักษะ

การเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น (Kreider, 2006) แต่รวมไปถึงพัฒนาการทางอารมณ์และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม (Patrikakou, 2008) นอกจากนี้ยังป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อีกด้วย (Zins, Weissberg, Wang, & Walberg, 2004) จากความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนั้นมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ หรือการศึกษาของผู้เรียน โดยความร่วมมือระหว่างสมาชิกในครอบครัวกับโรงเรียนและชุมชน สิ่งที่สำคัญของการมีส่วนร่วมก็เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวผู้เรียนมีความเข้าใจเดียวกัน สามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีเอกภาพ และสนับสนุนส่งเสริมระหว่างกันในการพัฒนาผู้เรียน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาบุตรนั้น สามารถทำได้หลายรูปแบบ ฮอร์นบาย (Hornby, 2011) ได้อธิบายกรอบเบื้องต้นคือการมีส่วนร่วมที่ผู้ปกครองสามารถสนับสนุนโรงเรียนและสิ่งที่ผู้ปกครองต้องได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียน แนวคิดการมีส่วนร่วมที่มีความครอบคลุมหลายด้านและที่นิยมอย่างมากในปัจจุบันคือแนวคิดของเอพสไตน์ (Epstein, 2011; พร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2554) และนักวิชาการไทยก็ได้นำเสนอในลักษณะเดียวกัน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การการอบรมเลี้ยงดู (Parenting) 2) การทำหน้าที่สื่อสารกับโรงเรียน (Communicating) 3) การจัดการเรียนรู้ในบ้าน (Learning at home) 4) การเป็นอาสาสมัคร (Volunteering) 5) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 6) การร่วมมือกับชุมชน (Collaborating with the community) โดยสรุปกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การเลี้ยงดู 2) การจัดการเรียนรู้ในบ้าน 3) การร่วมมือกับโรงเรียน ประกอบด้วย การสื่อสาร การเป็นอาสาสมัคร การตัดสินใจ 4) การร่วมมือกับชุมชน และ 5) การพัฒนาตนเองด้านศึกษาของครอบครัว ซึ่งผู้ปกครองของบุตรมีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและปัจจัยที่แต่ละรูปแบบมีจุดเด่นและจุดอ่อนที่แตกต่างกัน รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ครอบคลุมการมีส่วนร่วมนั้นไม่เฉพาะการมีส่วนร่วมในโรงเรียนเท่านั้นแต่ผู้ปกครองจะต้องมีส่วนร่วมทั้งในบ้าน นอกบ้าน และโรงเรียน โดยสามารถมีส่วนร่วมตามศักยภาพของแต่ละผู้ปกครอง ในส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลี้ยงดู การจัดการเรียนรู้ในบ้าน การร่วมมือกับโรงเรียน การร่วมมือกับชุมชน การศึกษาของผู้ปกครองนั้นล้วนมีความสำคัญ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมองว่าการเลี้ยงดูกับกระบวนการเรียนรู้ภายในบ้านที่รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด โดยผู้ปกครองจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติ ที่ดีทั้งในเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัว กิจกรรมประจำวัน และความคาดหวังและการติดตามพัฒนาการของบุตร

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาบุตรนั้นมีปัจจัยหลายด้าน ทั้งภายในและภายนอก หรือทั้งในด้านสังคมและการปฏิบัติ (RM Education, 2012) โดยแต่ละครอบครัวมีปัจจัยแตกต่างกัน พิณา (Pena, 2000) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของครอบครัว พบว่าประกอบด้วย

ทักษะทางภาษา ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ทักษะคิดของบุคลากรในโรงเรียน วัฒนธรรมทางสังคม และปัญหาภายในครอบครัว ในขณะที่ ฮอร์นบาย (Hornby, 2011; Hornby & Lafaele, 2011) ได้แบ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครอง ประกอบด้วย ความเชื่อและทัศนคติของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วม ความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วม สภาพการดำเนินชีวิตในปัจจุบันของผู้ปกครอง ระดับชั้นทางสังคม ชาติพันธุ์ และเพศ 2) ปัจจัยเกี่ยวกับบุตร ประกอบด้วย อายุ ความสามารถ หรือความบกพร่องทางการเรียนรู้ การเป็นบุตรพิเศษ และพฤติกรรมของบุตร 3) ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครู ประกอบด้วย ความเข้าใจที่แตกต่างเกี่ยวกับเป้าหมายในการปฏิบัติ ทักษะคิด และการใช้ภาษา 4) ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจ ในขณะที่ แพทรีคาคุ (Patrikakou, 2008) พิจารณาว่า ปัจจัยสำคัญคือ ทักษะคิดของผู้ปกครอง และทัศนคติของครูต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เช่นเดียวกับ แคม เรดดิ้ง (Redding, 1998) ที่ศึกษาพบว่า กระบวนการภายในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ซึ่งประกอบด้วยบทบาทของครอบครัว 3 ด้าน คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับบุตร กิจกรรมประจำวันของผู้ปกครอง และความคาดหวังของผู้ปกครอง และการดูแลบุตร

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของบุตร สามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ปกครอง ประกอบด้วย ความเชื่อ และทัศนคติของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สภาพทางสังคม คุณลักษณะของผู้ปกครอง เวลาและความรู้ หรือความเข้าใจต่อการมีส่วนร่วม 2) กระบวนการภายในครอบครัว ประกอบด้วย ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว กิจกรรมประจำวัน ความคาดหวัง และการดูแลของผู้ปกครอง 3) ปัจจัยเกี่ยวกับตัวบุตร ประกอบด้วย อายุ ความสามารถ หรือความบกพร่องทางการเรียนรู้ และพฤติกรรมของบุตร 4) ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครูหรือโรงเรียน ประกอบด้วย ความเข้าใจในเป้าหมายของการดำเนินการ การสื่อสาร ความแตกต่างด้านทัศนคติ สภาพแวดล้อมหรือบรรยากาศของโรงเรียน และเวลาของครู 5) ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ การเมือง และเศรษฐกิจ

2.4 แนวคิดกิจกรรมการเล่นของผู้ปกครองเพื่อพัฒนาบุตร

กิจกรรมหรือเกมเพื่อพัฒนาบุตรไม่จำเป็นต้องแพง แต่สามารถทำกิจกรรมอย่างง่าย และหลายกิจกรรมพ่อแม่ก็มองข้ามทั้งที่เป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาสมองและพัฒนาการด้านอื่น ๆ ของบุตรได้เป็นอย่างดี ศูนย์เพื่อการพัฒนาบุตร (Center on the Developing Child at Harvard University) มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ประเทศสหรัฐอเมริกา (2014) ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรม โดยแบ่งตามช่วงอายุ ดังนี้

อายุ 6 – 18 เดือน ช่วงวัยนี้เป็นช่วงสำคัญของบุตรสำหรับการพัฒนาแกนสมองใน ส่วนความจำใช้งานและการควบคุมตนเอง การสนับสนุน การปฏิสัมพันธ์โต้ตอบจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสมอง ในการทำกิจกรรมพ่อแม่ควรสังเกตความสนใจของบุตร ทำกิจกรรมที่สนุก และให้บุตรได้ตัดสินใจเองว่าเขาจะใช้เวลาเล่นในระยะเวลาานานเท่าใด

1. กิจกรรมเกมซ่อนแอบและจ๊ะเอ๋ เป็นกิจกรรมง่าย ๆ ในการซ่อนสิ่งของและหาสิ่งที่ซ่อนไว้ ในระยะที่บุตรสามารถไปถึงได้ หรือพ่อแม่เอามือปิดหน้าและเปิดจ๊ะเอ๋กับบุตร กิจกรรมนี้สามารถพัฒนาความจำใช้งานเพราะท้าทายให้บุตรต้องจดจำว่า ใครหรือสิ่งของใดที่ถูกซ่อน และสามารถฝึกทักษะการควบคุมตนเอง เพราะการอดทนรอที่จะได้รับการเปิดเผย รวมถึงการพัฒนาการรู้จักมิติของเวลาในสมองของบุตร

2. เพลงหรือกลอน เป็นกิจกรรมที่พ่อแม่ร้องเพลงหรือกลอนสั้น ๆ แล้วจบด้วยประโยคหรือคำที่เน้นย้ำหรือแปลกใจ (Surprise) ปิดท้ายเพลงด้วยการกอดและแสดงความรัก บุตรจะถูกฝึกความจำใช้งาน การสร้างความคุ้นเคยกับเสียง คำ และประโยค และพัฒนาระดับความสามารถในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

3. ซ่อนสิ่งของไว้ในเสื้อ กิจกรรมนี้ช่วยให้บุตรต้องมองไปยังสิ่งของอย่างจดจ่อ ถ้าบุตรสามารถหาสิ่งของเจอ ก็รับย้ายตำแหน่งให้เร็ว และทำให้การค้นหายากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อสร้างความท้าทาย กิจกรรมเน้นความสามารถพัฒนาสมองในส่วนความจำใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะบุตรต้องมีสมาธิและจดจ่อกับวัตถุที่เคลื่อนย้าย ถือเป็น การให้สมองได้ออกกำลังกาย

4. พ่อแม่เป็นต้นไม้ บุตรเมื่อโตขึ้นพอที่จะมีกำลังแขนที่แข็งแรงจะชอบปีนป่ายตามธรรมชาติ ในช่วงต้นพ่อแม่สามารถเป็นต้นไม้ให้บุตร ซึ่งเป็นต้นไม้ที่ปลอดภัยที่สุดเพราะสามารถช่วยประคองบุตรไปพร้อมกัน การปีนป่ายเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่สามารถการพัฒนาสมองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ลอกเลียนแบบ (Copying games) บุตรจะชอบทำตามผู้ใหญ่ การทำตามเป็นการสร้างแม่แบบในการปฏิบัติ พ่อแม่สามารถทำท่าทางให้บุตรดู โดยแสดงท่าทางให้บุตรทำตาม และควรรอให้บุตรทำเสร็จแล้วค่อยทำท่าทางอื่น ๆ ต่อไป ควรทำท่าทางที่สนุก สร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสมองของบุตร เช่น การสะบัดมือ ยกแขนซ้ายขวา เอนไปเอนมา เป็นต้น พยายามแสดงท่าทางที่ยากและซับซ้อนมากขึ้นเพื่อเพิ่มความท้าทายแก่บุตร

6. บทบาทสมมุติ บุตรในช่วงท้ายของวัยนี้ชอบที่จะทำตามบทบาทที่พ่อแม่หรือคนรอบข้างที่เขาเห็น เช่น เก็บของเล่น เก็บของ ปิดฝุน กวาดบ้าน เป็นต้น บุตรมีความสามารถที่จะจดจำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จากการเห็นคนรอบข้างได้ทำทุกวัน ดังนั้นให้เขาได้ฝึกและแสดงบทบาทเพื่อสร้างฐานแบบการใช้ชีวิตในสมองของบุตรในอนาคต

7. มือตบแปะ เป็นกิจกรรมที่พ่อแม่ตบแปะมือกับบุตรพร้อมเพลงประกอบ ใช้เพลงพื้นบ้านหรือเพลงง่ายๆ ที่พ่อแม่สามารถเสริมความสนใจของบุตร การเคลื่อนไหวมือ การมองจังหวะ การคาดคะเนการสัมผัสมือให้ตรงจังหวะจะเป็นการฝึกสมองได้อย่างดีเยี่ยม

8. การพูดคุย วิธีที่ง่ายและพัฒนาสมองในส่วนของความจำใช้งานและการควบคุมก็คือการพูดคุยกับบุตร ช่วงแรกของวัยพ่อแม่สามารถสื่อสารโดยถือวัตถุและอธิบายสิ่งนั้นแก่บุตร เมื่อโตขึ้นมาสามารถเพิ่มเติมโดยการชี้ไปยังสิ่งของที่น่าสนใจรอบตัว พ่อแม่ที่พูดได้หลายภาษาจะยังได้เปรียบเพราะการศึกษาพบว่าบุตรที่ใช้สองภาษา (Bilingual) มีพัฒนาการของสมองดีกว่าบุตรที่ใช้ภาษาเดียว (Monolingual)

อายุ 18 – 36 เดือน ช่วงนี้บุตรจะพัฒนาทักษะที่สำคัญต่าง ๆ ของร่างกายและชอบที่จะทำอะไรด้วยตนเองที่ท้าทาย รวมถึงด้านภาษาที่เริ่มพัฒนาอย่างรวดเร็ว ภาษาถือว่าเป็นบทบาทอย่างมากในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร และการรู้จักควบคุมตนเอง การฝึกให้บุตรรู้จักจำแนกความคิดและการปฏิบัติ การสะท้อนด้วยตัวเอง การวางแผนในความคิดเพื่อนำไปปฏิบัติจะช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารได้อย่างมาก กิจกรรมที่แนะนำมีดังนี้

1. กิจกรรมเชิงรุกเสริมสร้างพัฒนาการ พ่อแม่ควรเตรียมอุปกรณ์หรือวัสดุอย่างง่ายเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ เช่น การจับโยนลูกบอล การทรงตัวบนแท่นไม้หรือเส้น การปีน วิ่งขึ้นลง การกระโดด เป็นต้น แนะนำให้สร้างกฎง่าย ๆ ประกอบเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร เช่น วิ่งไปแตะเส้นชัยแล้ววิ่งกลับมาที่เดิมให้ได้ เป็นต้น

2. เกมเลียนแบบอย่างง่าย บุตรวัยที่สามารถเดินและวิ่งได้แล้วสามารถเล่นเกมส์หรือกิจกรรมเลียนแบบง่าย ๆ เช่น ตามท่าทางของผู้นำ การขยับเป็นกลุ่ม เพลงประกอบท่าทางที่มีการเคลื่อนไหวและขยับอวัยวะของร่างกายที่หลากหลาย เป็นต้น เกมนี้สามารถสร้างความจำใช้งานและสมาธิ

3. การประสานมือร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ใช้นิ้วมือ มือ และแขนในการจับกับเพื่อนคนอื่น ๆ และเคลื่อนไหวไปพร้อมกัน เช่น จับมือเป็นวงกลมแล้วลุกและนั่ง การจับมือเดินไปพร้อมกัน เกมรถไฟ เป็นต้น โดยประกอบกับกลอนหรือเพลงให้เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและเป็นกิจกรรมที่นิยมกับบุตรในวัยนี้ ช่วยในการพัฒนาการควบคุมตนเอง ความจำใช้งาน และสมาธิ

4. การพูดคุยและเล่าเรื่อง เริ่มต้นด้วยพ่อแม่ใช้คำพูดที่เป็นประโยคในการกระตุ้นการปฏิบัติของบุตร เช่น แม่อยากเห็นลูกโยนลูกบอลใส่ตะกร้า ลูกจะทำอะไรต่อจากนี้ เป็นต้น การเล่าเรื่องที่นำเสนอใจเพื่อกระตุ้นให้ทำกิจกรรม รวมถึงการพูดที่แสดงถึงอารมณ์ความรู้สึก เช่น ลูกดูเหมือนกำลังโกรธนะ วันนี้แม่มีความสุขมากที่เห็นลูกเป็นบุตรดี เป็นต้น เช่นเดียวกันในเวลาที่ถูกเศร้าพ่อแม่ใช้โอกาสในการเล่าเรื่องเพื่อให้กำลังใจและเปลี่ยนอารมณ์ของบุตรให้ดีขึ้น

5. เกมจับคู่หรือเปรียบเทียบ บุตรในวัยนี้เริ่มสามารถเล่นกิจกรรมการเปรียบเทียบหรือจับคู่ได้อย่างง่ายดาย เพื่อฝึกให้สมองสามารถฝึกฝน เช่น การจำแนกรูปปร่าง ขนาด สี เป็นต้น กิจกรรมที่แนะนำคือ การเปรียบเทียบ จับคู่ขนาด รูปปร่าง สีของวัตถุต่าง ๆ ในบ้านที่หาได้ง่าย หรืออุปกรณ์ของเล่นอื่น ๆ เช่น กิจกรรมเอาวัตถุขนาดใหญ่ใส่ตะกร้าหนึ่ง วัตถุขนาดเล็กอีกตะกร้าหนึ่ง หรือของเล่นจำพวกรูปทรงที่จะต้องใส่ในกล่องตามช่องที่มีรูปทรงคล้ายกันถึงจะใส่ลงไปได้ เป็นต้น หรือเมื่อโตขึ้นสามารถให้เล่นจิ๊กซอว์อย่างง่ายหรือตัวต่อเลโก้เพื่อเสริมสร้างความจำใช้งาน การควบคุมตนเองและสมาธิ

6. สร้างจินตนาการ บุตรในวัยนี้เริ่มสร้างจินตนาการของตนเอง พ่อแม่จะสังเกตได้ว่า บุตรเริ่มพูดหรือสนทนาคนเดียวโดยจินตนาการสิ่งต่าง ๆ โดยเป็นจินตนาการจากบทบาทของผู้ใหญ่ที่เขาสังเกตและซึมซับ เช่น ทำอาหาร ขายของ ทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น พ่อแม่ควรมีส่วนร่วมในการต่อยอดจินตนาการของบุตร โดยสามารถตั้งคำถาม ดังตัวอย่าง ถ้าบุตรกำลังจินตนาการว่าทำอาหาร พ่อแม่อาจตั้งคำถามว่า อยากกินไข่ดาวทำให้แม่ด้วยลูก ถ้าเราใส่ไข่หลาย ๆ ฟองจะเป็นอย่างไรหนอ ในบางจังหวะพ่อแม่สามารถมีส่วนร่วมด้วยเพื่อเพิ่มมิติด้านการสื่อสาร และควรสนับสนุนอุปกรณ์บุตรเท่าที่สามารถทำได้ให้มากที่สุด

อายุ 3 – 5 ปี ช่วงวัยนี้เป็นช่วงที่ทักษะการคิดเชิงบริหารมีการพัฒนาเร็วและมากที่สุด ช่วงหนึ่งของชีวิตบุตร ถือเป็นช่วงเวลาที่คุณแม่ต้องให้ความสำคัญต่อการทำกิจกรรมของบุตรอย่างมาก คุณแม่จึงต้องมีความรู้ในการประยุกต์ใช้กิจกรรมในบ้านหรือรอบตัวให้เหมาะสมกับช่วงวัยและให้เกิดการพัฒนาด้านสมองมากที่สุด

1. เล่นแบบจินตนาการ ในระหว่างที่บุตรสร้างจินตนาการโดยการเล่น สมองจะเกิดการพัฒนา โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงบริหารที่สร้างเส้นประสาทด้านความจำใช้งาน การควบคุมตนเอง และบทบาทต่าง ๆ ที่จะเป็นพื้นฐานที่ดีในอนาคต บุตรเริ่มจินตนาการโดยแสดงบทบาทที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ตัวอย่างบุตรหนึ่งคนสามารถแสดงบทบาทการเป็นครูโดยแสดงลักษณะของครู หลังจากนั้นเขาเปลี่ยนบทบาทเป็นนักเรียนและแสดงคุณลักษณะของนักเรียนแบบต่าง ๆ ที่เขาจินตนาการ นอกจากนั้นอาจมีครูใหญ่เพิ่มเข้ามาเป็นอีกหนึ่งตัวละครในจินตนาการของบุตร เป็นการจินตนาการหลายมิติและสมองมีการพัฒนาอย่างมากสำหรับจินตนาการนี้ การสนับสนุนของคุณแม่เพื่อเสริมสร้างจินตนาการของบุตรมีดังนี้ 3.1.1 การอ่านหนังสือ การทัศนศึกษาหรือออกไปข้างนอกเพื่อเรียนรู้ในสถานที่ต่าง ๆ และการดูวิดีโอ 3.1.2 การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ เช่น อุปกรณ์ทำครัว กล่องปฐมพยาบาล เครื่องมือช่าง เป็นต้น หรือฉากจำลองสำหรับบุตร สามารถทำได้ง่าย ๆ โดยเฉพาะปัจจุบัน เช่น พ่อแม่อาจปิ่นฉากทะเล โรงเรียน ตลาด และบุตรจะเชื่อมจินตนาการของเขาด้วยตัวเอง 3.1.3 สนับสนุนให้บุตรได้จินตนาการ เล่น และสร้างสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง ให้เขารู้จักประยุกต์ใช้แก้ปัญหา การหาสิ่งอื่นทดแทน เปรียบเทียบ เขาจะต้องรู้จักสร้างความคิดในสมอง การวางแผนงานด้วยตัวเอง หากไม่สำเร็จก็ต้องรู้จักการยืดหยุ่นซึ่งเริ่มมีการพัฒนาการคิดวิเคราะห์แบบยืดหยุ่น ไป

พร้อมกับการพัฒนาความจำใช้งาน และการควบคุมตนเอง 3.1.4 การฝึกวางแผนโดยร่างความคิดในกระดาษก่อน เป็นสิ่งที่พ่อแม่ควรฝึกให้บุตรตั้งแต่นั้น ความคิดที่ถ่ายทอดออกมาเป็นแผน แล้วตามด้วยการปฏิบัติ การวางแผนที่มีความท้าทายมากขึ้นคือวางแผนร่วมกับพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อน เพื่อสร้างเส้นสมองการปรับตัวและความยืดหยุ่น การทำงานร่วมกัน และการรับฟังผู้อื่น รวมถึงทักษะทางภาษา และการสื่อสาร

2. การเล่าเรื่อง บุตรชอบเรื่องเล่า พ่อแม่ควรใช้เวลาในการสื่อสารกับลูกด้วยเรื่องเล่าให้มาก และสนับสนุนให้บุตรเป็นคนที่เล่าเรื่องด้วยตัวเองไปพร้อมกัน การประกอบของเรื่องเล่าโดยมีฉาก ตัวละคร และบท สามารถพัฒนาสมองในส่วนความจำใช้งานได้อย่างดีเยี่ยม การเล่าควรพัฒนาต่อให้เป็นการบันทึก การร่าง วาดภาพประกอบซึ่งจะยิ่งทำให้สมองได้พัฒนาในหลายมิติ นอกจากความจำใช้งานแล้ว รวมถึงการควบคุมตนเองและความยืดหยุ่น

3. การเล่าเรื่องเป็นกลุ่ม กิจกรรมที่สร้างความท้าทายมากยิ่งขึ้น เช่น บุตรเล่าเรื่องก่อนแล้วพ่อแม่ต่อเติมในเรื่องเล่าของบุตร และให้บุตรต่อเรื่องราวไปเรื่อย ๆ หรือการเล่าในวงกับพี่น้อง เพื่อน ๆ บุตรจะต้องฝึกให้รับฟังคนอื่น มีสมาธิต่อสิ่งที่ฟัง และคิดตามเพื่อแสดงความคิดเห็น การสะท้อนประเด็นในมุมของตนเอง หน้าที่ของพ่อแม่คือการตั้งคำถาม การจุดประเด็นและสร้างแรงกระตุ้นในเรื่องเล่าต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

4. เกมเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นอีกช่วงวัยที่ชอบการเคลื่อนไหว พ่อแม่ควรมหากิจกรรมที่ฝึกการขยับร่างกาย อาจมีเพลงหรือจังหวะประกอบเพื่อฝึกสมอง การปีนป่าย การกระโดด การเดินหรือวิ่งที่มีจังหวะพร้อมมีกฎง่าย ๆ จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. กิจกรรมทำอาหารและอื่นๆ บุตรช่วงวัยนี้สามารถที่จะทำกิจกรรมเหมือนผู้ใหญ่ได้แล้ว โดยอยู่ในความดูแลของพ่อแม่ กิจกรรมทำอาหาร ทำขนม หรืออื่น ๆ ที่สามารถทำได้ง่ายในบ้าน เป็นสิ่งที่พ่อแม่ควรให้ความสำคัญ ทุกกิจกรรมเป็นการฝึกทักษะการคิดเชิงบริหารของบุตร ทั้งด้านการใช้ความจำ การควบคุมตนเอง และการคิดแบบยืดหยุ่น กิจกรรมในลักษณะดังกล่าว บุตรต้องใช้ความคิด การวางแผน การแก้ปัญหา และการปรับความคิดตามสถานการณ์ที่เป็นจริง การได้แสดงบทบาทเหล่านั้นบ่อย ๆ คือการสร้างความเติบโตแก่ทักษะการคิดเชิงบริหารที่มั่นคง

2.5 แนวคิดพัฒนาการของบุตรก่อนวัยเรียน

บุตรวัย 3-6 ปี หรือเรียกว่าบุตรวัยก่อนเรียน หรือวัยอนุบาล (preschool) เป็นวัยที่สำคัญระยะหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่บุตรเริ่มมีพัฒนาการหลายด้านก้าวหน้าขึ้น ทั้งด้านความคิด ภาษา การสื่อสาร ด้านกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว และการช่วยเหลือตนเอง ทำให้บุตรพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริงซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของคนที่จะมีชีวิตอิสระ เป็นตัวของตัวเองเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวัยที่บุตรเริ่มจากครอบครัวไปสู่โรงเรียนอนุบาล หรือศูนย์พัฒนาบุตรเล็ก ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และ

ใช้ชีวิตภายนอกบ้านมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน หากบุตรวัยนี้ไม่ได้รับการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นตามช่วงวัยอาจจะเป็นจุดตั้งต้นของปัญหาต่อไปในอนาคต ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย (2560) ได้นำเสนอพัฒนาการของบุตรก่อนวัยเรียนในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านร่างกาย บุตรจะเติบโตเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นปีละ 2-2.5 กิโลกรัม และมีส่วนสูงเพิ่มปีละ 6-8 เซนติเมตร บุตรวัยนี้จึงดูผอมลงและสูงขึ้น กล้ามเนื้อมัดใหญ่เจริญพัฒนาขึ้นมาก ควบคุมการเคลื่อนไหวและทรงตัวในท่าต่าง ๆ ได้ดี ชอบห้อยโหน ปีนป่าย สลัดไถล อายุ 3 ปี บุตรสามารถยืนขาเดียวได้ชั่วครู่ วิ่งแล้วหมุนตัวได้โดยไม่ล้ม ขึ้นบันไดสลับเท้าได้ ชี้จักรยานสามล้อ เมื่ออายุ 4 ปี บุตรจะสามารถกระโดดขาเดียว เดินลงบันไดสลับเท้าได้ ปีนต้นไม้ และเมื่ออายุ 5 ปีจะสามารถกระโดดสลับเท้า กระโดดข้ามสิ่งกีดขวางเดี่ยวๆได้ เดินต่อเท้าเป็นเส้นตรงได้โดยไม่ล้ม อายุ 6 ปี เดินบนเส้นเท้า ใช้ 2 มือรับลูกบอลที่โยนมา และกระโดดไกลได้ประมาณ 120 ซม. สำหรับพัฒนาการด้านการใช้กล้ามเนื้อมือ บุตรช่วงวัยนี้สามารถวาดรูปทรงเรขาคณิตง่าย ๆ เช่น วงกลม สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยม และใช้มือได้คล่องในทุกทิศทางถ้าได้รับการฝึกฝน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกให้ช่วยเหลือตนเอง เช่น ถูสบู่ แต่งตัว ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า หรือช่วยงานบ้านอื่น ๆ จะทำให้มือและสายตาทำงานประสานกันได้ราบรื่น มีผลดีต่อการเขียนหนังสือ ทำให้บุตรเขียนได้สวยและทำงานเรียบร้อย

2. ด้านความคิด การเรียนรู้ ช่วงวัยนี้เป็นวัยที่บุตรมีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้น สามารถแยกแยะความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ จัดกลุ่มของสัตว์และรูปทรง เมื่อถึงตอนกลางของช่วงวัยนี้ บุตรจะสามารถมีความคิดรวบยอดด้านพื้นฐานจำนวนและตัวเลข บุตรวัยนี้จะแก้ปัญหาลักษณะต่าง ๆ ด้วยสิ่งที่รับรู้และจินตนาการของตนเอง โดยยังไม่รู้จักคิดไตร่ตรองอย่างรอบด้าน การแก้ปัญหาของเขาจึงเป็นแบบลองผิดลองถูก และเรียนรู้จากผลของการกระทำ ดังนั้นหากพ่อแม่หรือครูสนับสนุนและให้โอกาสบุตรได้ทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยคอยให้คำแนะนำ ชมเชยเมื่อบุตรทำสำเร็จ ให้กำลังใจเมื่อทำผิดพลาด พร้อมทั้งช่วยชี้แนะวิธีแก้ไขข้อผิดพลาด จะช่วยให้บุตรเติบโตเป็นคนกล้าคิดกล้าทดลองทำ มีความคิดสร้างสรรค์ และไม่เกรงกลัวต่อปัญหา รวมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในตนเองเมื่อสามารถเอาชนะปัญหาต่างๆได้ แต่ในทางกลับกัน หากผู้ใหญ่ไม่เปิดโอกาสให้บุตรหัดทำสิ่งต่างๆ หรือคอยตำหนิห้าม เข้มงวดหรือลงโทษมากเกินไป จะเป็นการหยุดยั้งการแสดงออก ทำให้บุตรกลายเป็นคนไม่มั่นใจไม่กล้าตัดสินใจและส่งผลเสียต่อการเรียนรู้ในขั้นต่อไป บุตรวัยนี้มีความคิดด้านเหตุและผลอยู่ในขอบเขตจำกัด ต่างจากความคิดของผู้ใหญ่ โดยบุตรวัยนี้มักจะเชื่อมโยงเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน ว่าเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เช่น บุตรวัยอนุบาลคนหนึ่งไปโรงพยาบาลเพราะมีไข้และจำเป็นต้องเจาะเลือดตรวจ แต่หากก่อนถูกเจาะเลือด เขาทำความผิดบางอย่างแล้วถูกดุว่าคือ เขาอาจเข้าใจว่าการที่เขาถูกเจาะเลือดนั้น เป็นการทำ

โทษที่เขาเป็นบุตรคือ ดังนั้น พ่อแม่หรือครูควรมีความเข้าใจความคิดของบุตร และช่วยอธิบายให้บุตร มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อไป

3. ด้านการพูดและการสื่อสาร บุตรวัยอนุบาลมีพัฒนาการทางภาษาอย่างต่อเนื่องและซับซ้อน ขึ้นจากวัยเตาะแตะ ในช่วงสิ้นสุดวัยอนุบาล บุตรจะสามารถเข้าใจคำพูดของผู้ใหญ่ได้เกือบทั้งหมด รู้จักสี จำนวน และเปรียบเทียบขนาดเล็ก-ใหญ่ จำนวนมาก-น้อย พื้นผิวที่แตกต่างกัน เช่น เรียบ-ขรุขระ นิ่ม-แข็งได้ ช่วงอายุ 3 ปี บุตรจะพูดคุ้ยได้เป็นประโยค แม้จะยังไม่คล่องนัก อาจพบคำพูดซ้ำ ๆ หรือฟังดูคล้ายติดอ่างได้เป็นปกติตามวัย ซึ่งคำซ้ำ ๆ นี้จะค่อย ๆ หายไปเมื่อบุตรอายุ 4-5 ปี อีกทั้ง ประโยคที่บุตรพูดจะค่อย ๆ ซับซ้อนขึ้น สามารถเล่าเรื่องราวที่มีลำดับขั้นตอนให้ผู้ใหญ่ที่ไม่คุ้นเคยกับ บุตรฟังได้เข้าใจทั้งหมด หรือเกือบทั้งหมด เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต และพูดถึงอนาคตใกล้ ๆ โดย เข้าใจความหมาย เช่น เมื่อวาน พรุ่งนี้ เป็นต้น สามารถพูดประโยคในเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกันและยก เหตุผลง่าย ๆ ได้ เช่น หนูทำน้ำหกตัวเปียกหมดเลย หนูไม่รักน้องเพราะน้องชอบแกล้งหนู จนกระทั่ง ช่วงปลายของวัยนี้ คือเมื่ออายุ 6 ปี จะสามารถอธิบายความหมายของคำได้ เริ่มอ่านสะกดคำ นับเลข ได้ถึง 30 ในช่วงวัยอนุบาลนี้ บุตรจะช่างซักถาม โดยมักจะถามความหมายของคำหรือวลีที่ไม่เข้าใจ หรือถามถึงที่มาหรือเหตุผลของสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น ทำไมพระจันทร์จึงเป็นรูปร่างกลม หนูเกิดมาได้ยังไง ของสิ่งนี้ทำงานได้อย่างไร พ่อแม่และครูควรตอบคำถามของบุตรโดยไม่แสดงความหงุดหงิดรำคาญและให้เหตุผลง่าย ๆ ที่บุตรเข้าใจ รวมทั้งหมั่นพูดคุ้ยในเรื่องต่าง ๆ ชวนให้บุตร เล่าเรื่องที่เขาพบเห็นหรือได้ยินมา เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา และต่อยอดความรู้ให้กับบุตร

4. ด้านอารมณ์ บุตรจะรู้จักและแสดงอารมณ์หลากหลาย ทั้งอารมณ์รัก พอใจ เสียใจ ทุกข์ใจ เศร้า อิจฉา กังวล กลัว โกรธ ก้าวร้าว เมื่ออายุ 4 ปีขึ้นไป บุตรจะเริ่มเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการอ่านท่าทีและน้ำเสียง เช่น รู้ว่าน้องรู้สึกเสียใจที่ไม่ได้เล่นของเล่น เริ่ม แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะปรับเปลี่ยนอารมณ์และระงับอารมณ์ของตนได้บ้างรอคอยได้นานขึ้น ปลอดภัยและคนอื่นเป็น ความกลัวที่จะแยกจากพ่อแม่และความกลัวคนแปลกหน้าจะน้อยลงเมื่อ เทียบกับวัย 1-2 ปี สามารถแยกจากแม่ได้นานขึ้นและสร้างความผูกพันกับบุคคลอื่นได้ เช่น ครูพี่เลี้ยง เพื่อน เป็นต้น แต่ก็ยังอาจมีความกังวลอยู่บ้าง โดยเฉพาะเมื่อเจ็บป่วย แยกที่ หรือมีการแยกจากกัน นาน นอกจากนี้ยังมีความกลัวอย่างอื่นเกิดขึ้นจากจินตนาการ เช่น กลัวความมืด กลัวสัตว์ กลัวเสียง ลม พายุ ซึ่งถือเป็นภาวะปกติ ในยามที่บุตรประสบเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความเครียดหรือวิตกกังวล เช่น เมื่อมีน้องใหม่ อาจแสดงพฤติกรรมถดถอย กลับเป็นบุตรเล็กกว่าเดิม ไม่ยอมทำสิ่งที่เคยทำได้ แล้ว เช่น กลับมาดูดขวดนมใหม่ที่ที่เคยเลิกขวดนมได้แล้ว ปัสสาวะรดที่นอน อ้อน ติดแม่มากขึ้น อารมณ์โกรธ ร้องอาละวาดเมื่อถูกขัดใจในวัย 1-2 ปี หากได้รับการฝึกสอนอย่างเหมาะสม เมื่อเข้าสู่ วัยอนุบาล บุตรจะควบคุมอารมณ์และการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น พ่อแม่และครูควร พูดคุ้ยกับบุตรเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก ไม่ควรตำหนิหรือวิจารณ์ว่าตัวบุตรนิสัยไม่ดี หากบุตร

สามารถพูดถึงอารมณ์และความรู้สึกได้มากขึ้น จะเห็นว่าการแสดงพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความโกรธ ความไม่พอใจ เช่น

การอาละวาดลงดินกับพื้นจะลดลงไปเช่นกัน

5. ด้านสังคม บุตรวัยนี้เริ่มมีความสนใจและอยากมีส่วนร่วมในการเล่นกับบุตรอื่น อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกของช่วงวัยนี้ บุตรอาจยังทำได้ไม่ดີนั้ เพราะยังมีความเอาแต่ใจตนเองและอาจยังไม่สามารถเล่นตามกฎหรือกติกา จึงยังคงเห็นพฤติกรรมหวงของ แย่งของ ดิ้นตนเองหรือตีผู้อื่นเมื่อเกิดความไม่พอใจ หรือใช้คำพูดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม พ่อแม่หรือครูจึงควรกำกับดูแลเล่นไปกับบุตร คอยชี้แนะวิธีการเล่น และส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนอย่างเหมาะสม จนทำให้บุตรสามารถควบคุมอารมณ์ตัวเอง มีความความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เรียนรู้การแบ่งปัน ยอมรับกติกา และทำใจเมื่อแพ้ได้ บุตรวัยนี้มีจินตนาการ ชอบเล่นบทบาทสมมติ และเริ่มเล่นรวมเป็นกลุ่มกับบุตรคนอื่น ๆ โดยการแบ่งบทบาทในการเล่นจะซับซ้อนขึ้นตามวัย เช่น เล่นบทบาทพ่อ-แม่-ลูก ครู-นักเรียน หรือเลียนแบบตัวละครในสื่อที่ได้ดูเป็นต้น ในบุตรที่เป็นลูกคนเดียวหรือขาดเพื่อนเล่น อาจสร้างเพื่อนสมมติในจินตนาการได้โดยบุตรจะเล่นคนเดียว ส่งเสียงพูดคุยเล่น เหมือนมีเพื่อนเล่นจริง ๆ อยู่ด้วย ซึ่งถือเป็นภาวะปกติที่พบได้ตามวัย

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จวีรรณ สุวรรณเวช และอัญญมณี บุญชื้อ (2558) ได้วิเคราะห์บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของบุตรอนุบาลโรงเรียนวัดไทร (ถาวรพรหมานุกูล) ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเป็นแบบอย่าง ด้านการกำกับติดตาม และด้านการสนับสนุน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ของบุตรอนุบาลโดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับการปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณารายข้อในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านการเป็นแบบอย่าง บทบาทของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การเลือกซื้อนมที่บอกวันเดือนปีที่ผลิตและวันหมดอายุ บทบาทของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในสังคม 2) ด้านการกำกับติดตาม บทบาทของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การกำกับการดูแลสุขภาพและวันหมดอายุก่อนรับประทานและการกำกับไม่ให้บุตรนำของมีคมหรือของแหลมมาเล่น บทบาทของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ การควบคุม อาหารประเภทลูกอม และขนมกรุบกรอบของบุตร 3) ด้านการสนับสนุน บทบาทของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การให้บุตรรับประทานอาหารที่สุกสะอาด บทบาทของผู้ปกครองที่อยู่ในระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย

โดยใช้อุปกรณ์ที่หลากหลาย ปัญหาและอุปสรรคที่พบ พบว่า ความเหนื่อยและความเครียดจากงานประจำ การไม่มีเวลาในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพบุตรอนุบาลให้แก่บุตรหลาน และการไม่มีความรู้ความเข้าใจในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่บ้านแก่บุตร ตามลำดับ

มุฮัมหมัดอาฟีฟี อัสซอลิฮียะฮ์ (2558) ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของบุตรมุสลิมตามบริบทสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิเคราะห์จากการปฏิบัติของผู้ปกครองกรณีศึกษา จำนวน 51 คน จากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความแตกต่างทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาพบว่า การเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้ปกครอง มีแนวทางในการปฏิบัติ คือ 1) การดูแลเรื่องสุขภาวะและโภชนาการ 2) การจัดการอารมณ์และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุตร 3) ความเข้าใจการเจริญเติบโตของบุตรตามหลักจิตวิทยาและพัฒนาการของบุตรในแต่ละช่วงวัย 4) การสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพของบุตรในด้านการเรียนรู้ 5) การใช้เวลาร่วมกับบุตร และครอบครัวให้มากที่สุด และแสดงความรักอย่างสม่ำเสมอ 6) การเป็นแบบอย่างในพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่ดีของผู้ปกครอง 7) การลดการดูทีวี เกมคอมพิวเตอร์หรือสมาร์ทโฟนหรือกิจกรรมที่ทำลายสมาธิของบุตร 8) การปฏิบัติของผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเพื่อส่งเสริมให้บุตรมีทักษะอัลกุรอานและการใช้ชีวิตวิถีอิสลาม 9) การเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะในการจัดการตนเอง 10) การเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ 11) การเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น 12) การเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะเทคโนโลยีการสื่อสาร และสารสนเทศ 13) การเลี้ยงดูเพื่อพัฒนาทักษะวัฒนธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม และ 14) การสนับสนุนจากภายนอกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนผู้ปกครองสำหรับการเลี้ยงดู การศึกษาพบปัจจัยเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมตามการรับรู้ของผู้ปกครองมุสลิมมี 10 ด้าน คือ 1) ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมและการเลี้ยงดู 2) เวลา 3) ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว 4) การเป็นแบบอย่างที่ดี 5) การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 6) ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 7) ความมุ่งมั่น 8) การจัดสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน 9) ความสัมพันธ์กับโรงเรียน 10) ความสัมพันธ์กับชุมชน สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของบุตรมุสลิม ประกอบด้วย 1) แนวทางสำหรับผู้ปกครองกับ 2) แนวทางสำหรับโรงเรียนและชุมชนในการสนับสนุนผู้ปกครอง

เดชา ทำดี จุฑามาศ โชติบาง เนตรทอง นามพรหม อุษณีย์ จินตะเวช พัชรี วรกิจพูนผล (2561) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุตรปฐมวัยอายุ 1 เดือน ถึง 2 ปี ซึ่งข้อเสนอบางส่วนพบว่า แนวทางที่สำคัญส่วนหนึ่งคือควรกระตุ้นเตือนให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองที่เลี้ยงดูบุตรให้ความสนใจในการประเมินพัฒนาการ การส่งเสริมพัฒนาการแก่บุตรหลาน และรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมพัฒนาการควบคู่ไปกับการส่งเสริมความรู้เรื่องการเลี้ยงดูทั่วไป และส่งเสริมให้สถานบริการต่างมีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมศักยภาพพ่อแม่ ผู้เลี้ยงดู ในการสังเกตและส่งเสริมพัฒนาการสำหรับบุตรปฐมวัย

การจัดบริการตรวจคัดกรองพัฒนาการแก่บุตรปฐมวัยในเขตพื้นที่รับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง รมณรงค์ให้ ความรู้แก่บิดามารดาในเรื่องความสำคัญของการตรวจคัดกรองพัฒนาการและการส่งเสริมที่ถูกต้อง เหมาะสม และส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามาพบปะในการเลี้ยงดูบุตรเล็กให้มากขึ้น เพราะว่าจากข้อมูล การสำรวจพบว่าปัจจุบันนี้บุตรเล็กอายุ 3 เดือน – 5 ปีได้รับการเลี้ยงดูและดูแลโดยพ่อแม่เพียงร้อยละ 53.3 เท่านั้น นอกจากนั้นพบว่า มีบุตรส่วนหนึ่งได้รับการเลี้ยงดูโดยย่า หรือยาย และบางครอบครัว ส่งไปฝากที่สถานรับเลี้ยงบุตร เป็นต้น กลยุทธ์สำคัญในเรื่องการเลี้ยงดูโดยครอบครัวนั้น คือทำอย่างไร ให้บุตรได้รับการดูแลภายใต้แนวคิดหลัก “กิน กอด เล่น เล่า” นั่นคือ ได้รับอาหารและอาหารเสริมที่ เหมาะสม ได้รับความรักความใส่ใจจากพ่อแม่ ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการผ่านการเล่น และการเล่า นิทานหรือการส่งเสริมการอ่านหนังสือตนเอง ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของพ่อแม่และ ชุมชนท้องถิ่นต่อไป

สุวิน ศรีเมือง (2561) ได้ศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาศูนย์พัฒนาบุตร ก่อนวัยเรียนแขวงหนองแขม กรุงเทพมหานคร และแนวทางกำหนดกลยุทธ์การบริหารศูนย์พัฒนา บุตรก่อนวัยเรียน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างคือผู้ปกครองบุตรที่มารับ-ส่ง บุตรที่ ศูนย์พัฒนาบุตรก่อนวัยเรียนพื้นที่แขวงหนองแขม กรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 254 คน เลือกผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกหลักจำนวน 5 คน แบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจง ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์สรุพอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาบุตรก่อนวัยเรียนแขวงหนองแขม กรุงเทพมหานคร 6 ด้าน มีระดับมากที่สุด 1 ด้านคือกิจกรรมเสริมทักษะสำหรับบุตร ส่วน 5 ด้าน ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้าน วิชาการ ด้านจัดหาทรัพยากร และด้านอาคารสถานที่ และ 2) แนวทางการกำหนดกลยุทธ์การบริหาร ศูนย์พัฒนาบุตรก่อนวัยเรียน ผู้วิจัยนำผลสรุปจากแบบสอบถามมาสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน จำนวน 5 คน นำเนื้อหา มาวิเคราะห์สรุพอุปนัยและวิเคราะห์การเปรียบเทียบ จำแนกวิเคราะห์เนื้อหา พบว่าศูนย์พัฒนาบุตรฯ ต้องมุ่งเน้นกิจกรรมทักษะการเรียนรู้สำหรับบุตร ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการร่วมแสดงในเทศกาลต่าง ๆ ของ ศูนย์พัฒนาบุตรก่อนวัยเรียน

ณุชฎา บุรณะพิมพ์ นลินรัตน์ อภิชาติ รุ่งลาวัลย์ ละออำคา และวิลาวัลย์ คัดทะจันทร์ (2562) ได้ ศึกษาการส่งเสริมความสามารถของผู้ปกครองโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในการผลิต หนังสือผ่านกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับบุตรปฐมวัยเพื่อใช้ประโยชน์ ในชุมชนอย่างยั่งยืนจังหวัด มหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ปกครองจำนวน 10 คน ที่ตอบรับการเข้าร่วม การทำวิจัย และมีลูกระดับปฐมวัย ในเขตชุมชน บ้านท่าสองคอน ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง

จังหวัดมหาสารคาม และเข้าร่วมการวิจัยตลอดระยะเวลา 4 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยหนังสือภาพ หนังสือสามมิติ หนังสือยี่ด แบบสอบถามลักษณะการอ่านหนังสือของผู้ปกครอง แผนการจัดกิจกรรมการผลิตหนังสือสำหรับผู้ปกครอง แบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการผลิตหนังสือสำหรับผู้ปกครอง แบบสอบถามลักษณะการอ่านหนังสือของ บุตรปฐมวัย เมื่อนำหนังสือที่ผลิตไปส่งเสริมการอ่านสำหรับบุตรปฐมวัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะการอ่านหนังสือของผู้ปกครองและลักษณะการอ่านหนังสือของบุตรปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีการเปลี่ยนแปลงในระดับที่สูงขึ้น 2) ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการผลิตหนังสือสำหรับผู้ปกครองอยู่ในระดับพึงพอใจมาก 3. ลักษณะการอ่านหนังสือของบุตรปฐมวัยก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Prince of Songkla University
Pattani Campus